

Dames en heren,

Ik ben zeer ontroerd door jullie uitnodiging. Dus moet ik een groot en inspirerend spreker worden. Maar ondanks mijn lengte en gewicht voel ik me eigenlijk nogal klein. Ik kan me amper in het Nederlands uitdrukken zonder mijn tekst te lezen. Toen ik jullie uitnodiging dan ook ontving om een speech te geven voor jullie jaarlijkse Staten-Generaal 2024, durfde ik de organisatoren niet eens meer te contacteren omdat ik te bang was om mijn gedachten te moeten uitdrukken in een taal die niet de mijne was.

Toen ik mijn toespraak aan het schrijven was, dacht ik aan de 2 op 3 Brusselaars die niet in België geboren zijn. Ze spreken allemaal één taal heel goed, maar het is noch Frans, noch Nederlands. Ik dacht bij mezelf dat het voor hen niet gemakkelijk kan zijn.

Daarom heb ik de Covid bedankt. Want sinds de Covid begrijpt Brussel dat als het begrepen wil worden, het moet spreken in een taal die de Brusselaars begrijpen. Vaccinatiecampagnes werden in 8 talen gevoerd. Toen Vivalis enkel in het Frans en Nederlands sprak, vaccineerden de Brusselaars niet genoeg. Dus moesten we ons openstellen voor andere talen. Dat is nu officieel.

Ik zei ook tegen mezelf dat elke wolk een zilveren randje heeft. Sinds de Russische invasie in Oekraïne en de komst van Oekraïners naar Brussel, hebben onze regionale en lokale besturen Oekraïners ambtenaren in dienst genomen om met de burgers te praten in hun eigen taal. Dit helpt enorm.

Ik vraag u om dit in gedachten te houden: Brussel spreekt nu Frans en Nederlands, naast een tiental andere talen, om een goede kwaliteit van de communicatie te garanderen.

Toen ik dacht aan de mensen in Brussel die thuis noch Frans, noch Nederlands spreken, besepte ik dat bijna 40% van hen in armoede leeft of het risico loopt in armoede te leven.

Dus zei ik ook tegen mezelf dat we echt voeling moesten houden met de ervaringen van mensen die in armoede leven. Als je je verbindt met de realiteit van elke persoon achter de cijfers, is het lezen van de Brusselse sociale statistieken onthutsend. Statbel vertelt ons bijvoorbeeld dat 11,6% van de kinderen in Brussel lijdt aan ernstige materiële en sociale deprivatie (SMSD-indicator). Als we ons willen verbinden met de doorleefde ervaring van arme mensen, zouden we beter 31.743 unieke en onrechtvaardige verhalen van kinderen in kaart brengen. Elk verhaal bestaat uit relationele en institutionele vernederingen.

Hetzelfde geldt voor de 29,8% Brusselaars die het risico lopen op armoede of sociale uitsluiting (AROP-indicator). Het wordt duidelijker en inspirerender als je beseft dat 81.945 jongeren tussen 19 en 29 jaar een zeer onzekere toekomst tegemoet gaan voortbouwend op een zeer moeilijk verleden. Ik zei ook tegen mezelf dat deze 81.945 jongeren twee keer zoveel kans hebben op diabetes als mijn kinderen.

Aansluiten bij de ervaringen van mensen.

Dus ging ik op zoek naar wie de mensen van Brussel zijn. En wat ik gevonden heb, wil ik met jullie delen.

Zoals u weet, staan er op januari 2023 1.241.175 Brusselaars ingeschreven in het bevolkingsregister. Dit cijfer omvat niet :

- studenten die blijven en zich misschien niet permanent vestigen
- pendelaars die werken en 's avonds naar huis gaan
- Toeristen die blijven, diplomaten, niet gedomicilieerde inwoners
- Migrantenvolgers zonder papieren die de maatschappij niet wil zien.

Als u deze categorieën meetelt, zit Brussel dichterbij de 2 miljoen dan bij de 1 miljoen. Dit betekent dat elke keer dat we een foto maken van de Brusselse bevolking, het beeld wazig is, omdat het altijd in beweging is.

Maar dit is niet het belangrijkste cijfer om Brussel te begrijpen. Wat u moet weten om Brussel te begrijpen, is dat van de 1.250.000 inwoners van vandaag, slechts 1 op de 5 in 2003 in Brussel woonde. Dit betekent dat een miljoen van de huidige Brusselaars 20 jaar geleden nog geen Brusselaar was.

Brussel wordt dus doorkruist door stromen. De mensenstroom door Brussel is heel krachtig. Ik zou u willen uitnodigen om hier een metafoor te gebruiken. Als we de bevolking van Brussel zouden vergelijken met water, dan zou ik u willen vragen om Brussel te zien als een rivier en niet als een meer. Maar we denken aan Brussel alsof het een meer is. We moeten Brussel zien als een rivier, en waarschijnlijk zelfs als een bergrivier. Dat geldt voor de bevolking, maar ook voor goederen, voor kapitaal, voor bedrijven... Brussel draait om stromen. Maar iedereen beschouwt Brussel als een voorraad, een voorraad van inwoners, van kapitaal, van goederen enz.

Vandaag richt ik met mijn speech alleen op de mensenstromen.

Wat betekent dat?

In statistische termen betekent het dat we regelmatig een staal van het water nemen om te weten of het water zachter, harder, zuiverder of meer vervuild is. Maar deze staal vertelt ons vrijwel niets over wat er in Brussel gebeurt. We hebben er geen idee van dat het water dat drie jaar geleden langs ons stroomde nu beter is omdat het waarschijnlijk kilometers veraf ligt. Onze statistieken geven ons dus informatie over wie er door Brussel loopt, maar niet over wat we ermee gedaan hebben. Er zijn heel weinig gegevens die echt kijken naar trajecten.

Persoonlijk denk ik dat Brussel een krachtige sociale integrator is die vrij goed presteert. Iedereen zegt me dat ik het mis heb, want de indicatoren worden elk jaar donkerder. Er zijn steeds meer arme mensen. Ik denk dat onze sociale en gezondheidswerkers uitstekend werk leveren, maar dat het publiek voortdurend verandert. Het gaat om mensen die geen oplossing in Vlaanderen of Wallonië hebben gevonden, of om mensen die geen oplossing in Roemenië, Polen of Portugal hebben gevonden. Of om mensen op de vlucht voor oorlog. Brussel verwelkomt eigenlijk mensen die de band verloren hebben met waar ze vandaan komen. Brussel speelt hierop in. Brussel slaagt daarin, maar het moet meer en beter. Ik zou willen dat onderzoekers naar de prestaties van Brussel kijken in termen van trajecten en stromen in plaats van regelmatige waterstalen.

Als we Brussel bekijken als een stroom in plaats van een meer, betekent dit dat onze doelgroepen voortdurend veranderen, of in ieder geval dat ze vaak veranderen. Het betekent dat we in onze organisaties en diensten te maken hebben met een enorm verloop van ons publiek. Ik ben bestuurder geweest van een twintigtal sociale, gezondheids- en huisvestingsorganisaties in Brussel. Ik heb organisaties gekend die zich niet eens realiseerden dat 70% van hun huidige publiek anders was dan vorig jaar. 70%.

Dit heeft een grote invloed op onze manier van werken. We moeten een sociale band opbouwen en zorg verlenen in een potentieel zeer korte tijd. Intake en check-out moeten een structureel onderdeel worden van onze dagelijkse werking.

Deze observatie leidt tot twee fundamentele vragen:

Hoe kunnen we het contact dat we met een patiënt hebben zo goed mogelijk benutten om in relatief korte tijd impact te hebben? Hoe verrijken we de relatie zodat de persoon sneller beter wordt? Moeten we er geen gewoonte van maken om zelf contact op te nemen met de patiënt in plaats van op hen te moeten wachten? Het is dus de kracht van de link die hier op het spel staat. Hoe meer onze omgeving in beweging is, hoe essentiëler het moment van de relatie wordt. Als ik een concreet voorbeeld neem,

betekent dit dat we in Brussel, meer dan waar dan ook, de tijd van behandeling van gezinsassistenten, zorgassistenten, thuisverpleegkundigen en maatschappelijk werkers moeten afbouwen als we willen verder investeren in de relatie zorgverstrekker en patiënt. We moeten deze professionals in staat stellen om de band te onderhouden en niet alleen de dienst te verlenen. Elke mogelijkheid om een band te smeden moet worden aangegrepen, want kansen zijn zeldzaam en onzeker. Dit heeft ook financiële en organisatorische gevolgen. We zullen meer middelen nodig hebben en we moeten ook de duur en de kwaliteit van onze contacten vergroten.

De eerste essentiële consequentie van een visie gebaseerd op stroom in plaats van voorraad is dat we ons opnieuw moeten richten op de kracht van de link bij elke gelegenheid om contact te maken met de patiënt.

Het tweede gevolg van deze visie op stroom in plaats van voorraad is dat we gedwongen worden om na te denken over de uitstroom. Wie heeft ons verlaten? Wie vertrekt? Hoe geven we hen alles wat ze nodig hebben om te vertrekken? Hun sociaal dossier, hun medisch dossier, onze laatste aanbevelingen, onze aanmoedigingen, goede adressen voor elders... Vertrekken is de blinde vlek in ons sociaal en gezondheidsbeleid. Wat is er gebeurd met de mensen die we hebben ontmoet ?

Ik zal twee voorbeelden geven:

- We weten dat Brusselaars die het leefloon ontvangen gemiddeld 13 maanden bij mijn OCMW blijven. Maar ik heb geen idee wat er met hen gebeurt. Zijn ze gewoon verhuisd naar een andere gemeente, en dus naar een ander OCMW? Werken ze? Zijn ze afhankelijk van het ziekenfonds?
- Mijn tweede voorbeeld gaat over de crisis in de opvang van asielzoekers. Al onze discussies gingen over de opvangcapaciteit. Dus de voorraad . Hebben we meer opvangplaatsen nodig om alle asielzoekers op te vangen ? Ik denk van niet. Ik denk dat we meer moeten nadenken over hoe we mensen uit opvangcentra krijgen. Hoe kunnen we mensen niet twee of drie jaar laten wachten op een beslissing over hun internationale bescherming? We moeten de stroom beheren in plaats van de voorraad vergroten.

Tot slot moeten we onze strategieën herzien. Onze strategieën moeten gebaseerd zijn op de instroom en de uitstroom van onze rechthebbenden. We hebben niet echt een voorraad van rechthebbenden. We denken dat we een voorraad hebben omdat we altijd min of meer hetzelfde aantal begunstigden hebben. Maar binnen dat aantal zijn er enorm veel veranderingen.

Het maakt elke actie die we ondernemen heel belangrijk. Elk gebaar telt. Het teken van welkom, het teken van zorg, het teken van begeleiding. We moeten veel meer nadenken over het proces dan elders, omdat we een stroom begeleiden. We hebben niet meerdere kansen. We hebben er misschien maar één. We mogen de kans niet missen.

Andere factoren accentueren stromen. We moeten voorzichtig zijn: als onze afspraaktijden toenemen, als een aanvrager twee weken, een maand of zelfs zes maanden op een afspraak moet wachten, vergroten we de stroom : de aanvrager zoekt een andere oplossing. De verzadiging van onze diensten vergroot de stroom. Maar het maakt de relatie ook moeilijker. We ontvangen mensen die al op verschillende plaatsen zijn afgewezen. We ontvangen teleurgestelde mensen, boze mensen, mensen die ons niet meer vertrouwen. Maar ons werk is op vertrouwen gebaseerd. Hoe opener we zijn, hoe minder stromen en hoe minder dichtheid. Hoe minder mensen hoeven te wachten, hoe meer vertrouwen ze hebben en hoe minder beschadigd ze zijn als ze aankomen. Hoe meer we investeren in de relatie, hoe meer mensen zichzelf activeren in die relatie. Hoe meer tijd we geven, hoe minder ze van ons vragen en hoe meer ze aan ons geven.

Ook op institutioneel niveau moeten we aan de stad denken in termen van stromen in plaats van voorraden. Meer dan elders moeten we in Brussel overdraagbare rechten opbouwen. We moeten ervoor zorgen dat mensen die aankomen (en vertrekken) hun rechten behouden. Hoe sterker de

stromen, hoe vervelender en frequenter de onderbrekingen in die rechten. De overdraagbaarheid van rechten is daarom essentieel in Brussel. We moeten Brusselaars bijvoorbeeld verzekeren dat ze hun leefloon niet verliezen als ze naar een andere gemeente verhuizen, ook buiten Brussel. Dit is technisch haalbaar. Politiek wordt er nooit over gesproken. We moeten de schrappingen uit het bevolkingsregister veel beter opvolgen. We moeten ervoor zorgen dat niemand zijn kinderbijslag verliest als hij naar een ander gewest verhuist. We moeten diploma's erkennen als Brusselaars uit andere landen naar ons komen. Brussel eist dat de 2 gemeenschappen de erkenning van diploma's en competenties systematiseren. Jammer genoeg is dit niet echt een onderwerp van discussie, hoewel het essentieel en haalbaar is.

Dit alles leidt tot de volgende conclusie: het garanderen van de uitoefening van rechten is veel ingewikkelder in een omgeving van stromen dan in een omgeving van voorraden.

Op kaarten van het Brussels Gewest wordt Brussel altijd weergegeven als een eiland. Alsof Brussel een eiland zou zijn. We moeten Brussel zien in termen van de twee omliggende gewesten en de federale staat. We opereren op een eiland, terwijl dit eiland niet bestaat. De Nederlandstaligen in Brussel zijn misschien goed geplaatst om ons te helpen nadenken over de stad binnen het institutionele kader van België. Armoedebestrijding vereist een sterke band tussen de bevoegdheden van elke instelling. Het decreet dat het Geïntegreerd Welzijns- en Gezondheidsplan organiseert, voorziet een permanent overleg met externe bevoegdheden. Dit is een goede zaak, maar we hebben niet de gewoonte om in deze overlegfora te investeren, hoewel ze essentieel zijn.

Dus, om aan uw vraag te antwoorden is de Vlaamse sector noch een eiland, noch een archipel. Omdat Brussel geen meer is. Misschien kan de Vlaamse sector een brug over de stromen worden.

Die stromen spoken in de gedachte van de Brusselaars : 60% van de Brusselaars zijn hoofd elders. Ze hebben dagelijks contact met vrienden en familie die niet in Brussel wonen. Ze kijken naar beelden op televisie of op hun smartphone die niet in Brussel zijn gemaakt. Ze worden ondergedompeld in nieuws dat geen Brussels nieuws is. Daarom moeten we onze relaties voeden met de ervaringen van Brusselaars die hun hoofd elders hebben: in Gaza, Oekraïne, Roemenië, Turkije, Afghanistan, Marokko en Portugal. Onze politieke leiders moeten, net als wij als maatschappelijk werkers, met de Brusselaars praten over de wereld waarin ze leven.

Ik wil daarom deze speech afsluiten met een uitnodiging op de minder mooie woorden van stromen en van voorraad te vergeten. Maar ik wilde dat u het zou begrijpen. Nu u de stroom in plaats van een meer ziet, moeten we ons statistisch denken vervangen door een meer menselijk denken.

Daarom nodig ik jullie uit om te praten over trajecten en vooral mobiliteit. We moeten ons gemeenschappelijke project definiëren rond een essentieel concept: sociale mobiliteit. Onze operationele strategieën en ons beleid zullen er baat bij hebben als we denken over sociale mobiliteit in plaats van sociale actie, in plaats van zorg, in plaats van huisvesting. Het streven naar sociale mobiliteit verbindt ons met de realiteit van de Brusselaars en hun verlangen om het beter te krijgen, beter te leven, beter te delen.

Hartelijk dank.